

Uvodnik

V drugi številki letnika za 2026 objavljamo pet tematsko raznolikih prispevkov v slovenskem jeziku, eden od njih pa je objavljen tudi v angleščini. Poleg omenjenega sta v angleškem delu revije še dva prispevka, ki sta nadaljevanje prve tematske številke leta 2026, posvečene globalnim in lokalnim perspektivam pedagogike. Prispevki zanj so nastali na podlagi 2. mednarodne znanstvene konference *Globalne in lokalne perspektive pedagogike*, ki je potekala od 11. do 13. junija 2025 na Filozofski fakulteti Univerze Josipa Juraja Strossmayerja v Osijeku. Konferenca je bila organizirana v sodelovanju Oddelka za pedagogiko omenjene fakultete, Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter Hrvaške akademije znanosti in umetnosti oziroma njenega Centra za znanstveno delo v Vinkovcih.

V nadaljevanju povzemamo glavne poudarke prispevkov. Najprej predstavljamo tri znanstvene in dva strokovna prispevka, objavljene v slovenskem jeziku, nato pa še dva tematska prispevka v angleškem jeziku.

Dvojezična objava prispevka avtoric **Lee Cahunek** in **Irene Lesar** z naslovom *Priseljeni starši s Kosova o pomoči svojim otrokom pri delu za šolo* je pomembna zapolnitev raziskovane vrzeli na področju vključevanja staršev učencev priseljencev v šolanje otrok. Sodelovanje staršev s šolo je na splošno solidno raziskano. Manj raziskano, kot ugotavljata tudi avtorici, pa je področje vključenosti staršev priseljencev v procese ponujanja pomoči otrokom pri delu za šolo, še posebej v kontekstu jezikovnih, socialnih in kulturnih okoliščin priselitve. Avtorici na podlagi odgovorov staršev, priseljenih s Kosova, katerih otroci obiskujejo osnovno šolo v Sloveniji, analizirata pogostost in načine njihove pomoči otroku pri delu za šolo. Z vidika pogostosti ponujanja pomoči ugotavljata, da otrok pomoč staršev dobi le nekajkrat na mesec, nekajkrat na leto dobi pomoč brata oz. sestre, še redkeje svojega sošolca/svoje sošolke in strokovnih delavcev zunaj šole, skoraj nikoli pa nima pomoči inštruktorja/ice. Z vidika načinov pomoči pa ugotavljata, da starši o toke predvsem nadzirajo in opozarjajo na šolske obveznosti ter jih spodbujajo k učenju, le redko pa se neposredno vključijo v sam proces otrokovega učenja (npr. se skupaj z otrokom učijo, preverjajo otrokovo znanje, z njim berejo). Skrb zbujajoče pa so tudi nekatere splošne ugotovitve. Pomoč otroku pri delu za šolo je večinoma skrb mater. Učni uspeh učencev priseljencev je razmeroma nizek, skoraj petina v raziskavo vključenih staršev je odgovorila, da je njihov otrok ponavljal razred. Avtorici odkrivata, da razlike v pogostosti in načinu pomoči niso samo stvar osebne volje in interesa staršev, ampak so povezane s širšimi okoliščinami. Na koncu pozivata, da bi morale šole in njihovi strokovni delavci starše bolj aktivno usmerjati v izkoriščanje različnih virov pomoči v lokalni skupnosti ter jih seznanjati z različnimi možnostmi podpore, pri čemer lahko pomembno vlogo odigrajo kulturni mediatorji, ki staršem pomagajo razumeti različna pričakovanja šole ter jih usmerijo k ustrezni pomoči. Menita namreč, da bi šele takšen pristop lahko omogočil preusmeritev pozornosti od deficitarnega razumevanja starševske podpore k bolj inkluzivnemu in kulturno občutljivemu razumevanju sodelovanja med šolo in družino, ki temelji na prepoznavanju obstoječih virov in zmožnosti družin.

Avtorja drugega prispevka z naslovom *Kodifikacija etike v vzgoji in izobraževanju v Sloveniji* **Karolina Babič** in **Tomaž Grušovnik** raziskujeta pojavnost ter način kodifikacije etike v slovenskem izobraževalnem prostoru. Na podlagi kvalitativne analize 84 besedil (notranjih aktov, kodeksov etike in nekaterih normativnih predpisov na področju izobraževanja) ugotavljata, da ob redkih dokumentih, eksplicitno poimenovanih kodeks etike, obstajajo drugačni načini kodificiranja etike v šolskih dokumentih in da je kodifikacija etike v izobraževanju večinoma predstavljena v obliki seznamov vrednot, katerih aplikacija je lahko predpisana s seznamom podrobnejših navodil za ravnanje. Iz takšnih preskriptivnih kodeksov etike po njunem sklepanju izhajajo tudi določene težave. Kot opozorita, je takšna oblika kodeksov etike v nasprotju s konceptom avtonomije učitelja in vzgojno-izobraževalne stroke. Bolj ustrezno rešitev identificirata skozi priporočilo o procesnem pristopu, kjer je kot akter kodeksov etike prepoznani avtonomni subjekt in kot njegova ključna moč večšina kritičnega etiškega presojanja, kodeks etike pa, kot priporočata avtorja, ne nastopa kot seznam navodil za ravnanje, temveč prej kot vadnica za etiško delo.

Sara Pahor je pripravila prispevek z naslovom *Vloga triangulacije v pedagoškem raziskovanju*, v katerem se ukvarja s triangulacijo kot pomembno raziskovalno strategijo v pedagoškem raziskovanju. Zgodovinska analiza pojma jo vodi k ugotovitvi, da se je vloga triangulacije s premikom od pozitivistične h konstruktivistični in pragmatični paradigmi razširila v smeri celostnega razumevanja kompleksnih družbenih pojavov. Pri tem analizira Denzinovo tipologijo triangulacije ter predstavi in kritično ovrednoti metodološko, teoretsko, raziskovalno in podatkovno triangulacijo ter njihovo uporabnost znotraj pedagoških raziskav. Razpravo dopolni z analizo triangulacije znanstvenih disciplin in multiple triangulacije. Kot ugotavlja, vključevanje triangulacijskih strategij od raziskovalca zahteva refleksijo njegovih epistemoloških izhodišč in skrbno utemeljitev v skladu z naravo raziskovalnega vprašanja. Avtorica razpravo sklene z razmislekom o tem, kot zapiše, da triangulacija v sodobnem pedagoškem raziskovanju deluje predvsem kot način razpiranja plasti raziskovalnega problema in ne le kot univerzalno sredstvo potrjevanja znanstvene resnice, čemur lahko samo pritrdimo.

Sledita dva strokovna prispevka v slovenščini. **Maja Podlesnik** v prvem prispevku z naslovom *Nasilje staršev nad vzgojitelji: prepoznavanje, odzivanje in pravna zaščita* najprej opredeli, kaj je nasilje ter različne oblike in vrste nasilja, v nadaljevanju pa se osredotoči specifično na nasilje staršev nad vzgojitelji predšolskih otrok, čemur so se raziskovalci doslej le redko posvečali. Na podlagi analize različnih raziskav ugotavlja, da pedagoški delavci s strani staršev najpogosteje doživljajo verbalne oblike nasilja. Kot poudarja, je poznavanje različnih vrst nasilja pomembno zato, ker se lahko le ob ustreznih prepoznavi nasilja odzovemo in ga ustrezno ustavimo. Teoretske ugotovitve avtorica nadgradi z analizo odgovorov vzgojiteljic, ki so sodelovale na delavnicah v okviru izbrane projektne aktivnosti. Podatki so pokazali, da sodelujoče vzgojiteljice nasilje različno razumejo, v delovnem okolju pa tudi one najpogosteje zaznavajo prav verbalne oblike nasilja, predvsem relacijsko. Na podlagi odgovorov v projekt vključenih vzgojiteljic je avtorica kot specifične dejavnosti z najvišjim tveganjem

za pojav nasilja staršev opredelila tiste, ki vključujejo neposredni stik in potekajo v osami. Skrb zbujajoče pa so tudi sklepne ugotovitve avtorice. Ugotavlja namreč, da vzgojiteljice sicer poznajo osnovno zakonodajo na področju, manj pa poznajo interne dokumente zavodov, kjer so zaposlene. Ob pojavu nasilja se odzivajo preveč pasivno, težave pa jim po presoji avtorice prispevka povzročajo bolj primerno asertivno odzivanje.

Drugi strokovni prispevek z naslovom *Podatkovna pismenost v učilnici: izkušnje in vrednotenje izziva Priimkoslovje* so pripravili **Ana Farič, Janez Demšar, Anja Mejač, Maja Vičič Krabonja, Andrej Flogie, Urška Martinc** in **Blaž Zupan**, ki so vsebino tokratne številke dopolnili z analizo podatkovne pismenosti. Avtorji ocenjujejo, da je to ena od ključnih kompetenc, ki jih morajo usvojiti učenci, da bodo pripravljeni na svoje prihodnje poklice in tudi na sprejemanje odločitev v osebnem življenju. V prispevku predstavljajo projekt Pouk s ščepcem umetne inteligence (Pumice), v okviru katerega so raziskovali možnosti za poučevanje umetne inteligence in z njo povezanih področij znotraj obstoječih kurikularnih vsebin. Konkretnije, v prispevku ovrednotijo aktivnost Priimkoslovje. Ta je bila zastavljena kot problemsko učenje, pri katerem učenci s pomočjo orodja za podatkovno analitiko Orange spoznavajo delo s podatki, njihovo vizualizacijo in metode gručenja. Rezultati testne izvedbe so pokazali, da so učenci uspešno odgovorili na izziv, učitelji pa so ocenili, da je metoda učinkovita pri motiviranju učencev in izboljšanju njihove podatkovne pismenosti. Avtorji dodajajo, da učitelji izražajo potrebo po dodatnem gradivu, usposabljanju in tehnični podpori. Posebej so se raziskovalci osredotočili še na različne izzive pri poučevanju podatkovne pismenosti ter predlagali smernice za nadaljnje raziskave in izboljšave.

Uvodnik končujemo s predstavitev dveh tematskih prispevkov v angleškem jeziku. Naslov prvega je *Razumevanje utelešenega učenja: kvalitativna raziskava med študenti pedagogike na Hrvaškem*. Avtorice prispevka **Senka Žižanović, Katarina Bogatić** in **Sanja Simel Pranjić** se ukvarjajo z dialektično povezanostjo med telesom in umom. Izhajajo iz pregleda raziskav, ki dokazujejo številne pozitivne vidike utelešenega učenja za globlje in trajnejše učenje. Kljub zaznanim pozitivnim vidikom omenjenih pristopov ti še niso zadostno vključeni v izobraževalno prakso, kar je avtorice spodbudilo k razmisleku o tem, kako bi bilo mogoče študente pedagogike podpreti pri razvoju teh pristopov v obdobju njihovega začetnega izobraževanja. Cilj raziskave, predstavljene v prispevku, je bil pridobiti vpogled v to, kako študenti dvopredmetnega študija pedagogike in še ene humanistične študijske smeri razumejo utelešeno učenje v kontekstu začetnega izobraževanja učiteljev in pedagogov na Hrvaškem. V raziskavi so bile uporabljene tri metode: analiza študijskih programov, ogled predavalnice pod vodstvom študentov in fokusna skupina z osmimi dodiplomskimi študenti. Avtorice so na podlagi zbranih podatkov ugotovile, da študenti priznavajo vrednost utelešenega učenja, vendar še vedno dojemajo učilniški prostor kot prostor sedečega dela. Raziskava razkriva nekatere izzive, povezane s telesno samozaznavo v odnosu do učenja in gibanja, kar je ključni dejavnik za uporabo utelešenega učenja v praksi. Avtorice pozivajo, da bi bilo treba v prihodnje posebno pozornost nameniti pripravi bodočih pedagogov in učiteljev skozi izkušnje, ki so

bolj umeščene v njihov sociokulturni kontekst. To razumejo kot nujni temelj za spremembe v praksi.

Revijo zapiramo s prispevkom **Monike Kadrnožkove** in **Vande Hájkove**. Naslov njenega prispeva je *Moški v specialni pedagogiki: izkustveni seminar za krepitev profesionalne identitete*. V njem avtorici opišeta in ovrednotita inovativni avtorski seminar, namenjen študentom pedagoških fakultet, ki je bil oblikovan kot odgovor na dolgotrajno premajhno zastopanost moških v programih specialne pedagogike na Karlovi univerzi in Univerzi Jana Evangelista Purkyněja. Seminar je združeval učenje v praksi, mentorstvo in vodeno razmišljanje o poklicni identiteti, s posebnim poudarkom na pristopih, ki upoštevajo spolne razlike, ter na povečanju privlačnosti tega področja za študente moškega spola. Uporabljen je bil kombiniran metodološki pristop, ki je vključeval vprašalnik in fokusne skupine z moškimi udeleženci. Avtorici sta na podlagi zbranih podatkov ugotovili, da so zaznana strokovnost poučevanja, pedagoška odzivnost in privlačnost študijskega programa pozitivno povezane z zaupanjem študentov v izbiro njihove poklicne poti. Študenti moškega spola so poročali o različnih pritiskih, ki izhaja iz njihove manjše zastopanosti v skupinah. Cenili so tako podporo predavateljev kot svojih vrstnikov. Avtorici sta potrdili, da metode, uporabljene na seminarju, krepijo poklicno identiteto, motivacijo in samoučinkovitost, hkrati pa tvorijo prenosljiv model, ki združuje teorijo s prakso in podpira raznolikost v pedagoških poklicih.

Tudi tokrat smo v reviji *Sodobna pedagogika* zbrali pester nabor prispevkov in s tem k branju vabimo čim širši krog zainteresiranih bralcev.

Dr. Katja Jeznik,
glavna urednica